

Genusfrågor i musikundervisning

Silje Valde Onsrud, Hilde Synnøve Blix och Ingeborg Lunde Vestad, red., 2021. *Gender issues in Scandinavian music education. From stereotypes to multiple possibilities*. London & New York: Routledge Taylor and Francis Group. 219 s. ISBN: 978-0-367-48142-1 (inbunden), 978-0-367-74294-2 (paperback), 978-1-003-03820-7 (e-bok).

Ambitionen med boken är att kartlägga, samla, beskriva, och inte minst uppdatera nordisk forskning inom området musikpedagogik och genus. Några av författarna verkar även inom det musikvetenskapliga forskningsfältet, men i sammanhanget är det de pedagogiska implikationerna som står i centrum. Eftersom studier med fokus på genus i musikpedagogik är relativt nytt i Norden tar författarna även stöd i angloamerikansk forskning inom området. Boken ger en översiktlig bild av forskningsfältet och dess utmaningar från musikaliskt lärande i barndomen till karriärvägar inom högre musikutbildning.

Boken består av nio kapitel. Det inledande kapitlet av redaktörerna Blix, Vestad och Onsrud är ambitiöst i sin strävan att beskriva den nordiska musikpedagogiska forskningen så här långt, men också den specifika kontext i vilken forskningen äger rum. En stor utmaning ligger i att de nordiska länderna av andra (och oss själva) anses vara progressiva och i framkant rörande jämställdhetsfrågor i samhället i stort, samtidigt som statistik och forskning visar att möjligheten att utöva och skapa musik, delta i musikutbildning samt verka inom musikbranschen på egna villkor fortfarande styrs av kön. I öppningsvinjetten i det inledande kapitlet målas en alternativ bild upp av ett musikklassrum där makt och hierarkier är de omvända. Vinjetten visar hur det skulle kunna se ut om kvinnor och flickor var de som representerade normen i sammanhanget och om musikklassrummet utmanade rådande stereotypa föreställningar om musik och genus.

I kapitlet som följer lägger Cecilia Björck grunden för de kommande kapitlen. Detta genom att med start i 1970-talets USA kartlägga politiska satsningar inom skola och högre musikutbildning samt musikbranschen med intentionen att bidra till ökad jämställdhet. Askerøis och Vestads kapitel tar bland annat hjälp av fiktiva karaktärer som Pippi och Annie (musikalen) och deras sångröster för att beskriva möjliga subjektspositioner i barnmusikkulturen såväl i skola som på fritid med särskilt fokus på genus och sång. I Carina Borgström Källéns kapitel står genusperformativitet i relation till musikinstrument och genreutövande i fokus, med utgångspunkt i estetiska programmet. Även i Linn Hentschels och Cecilia Ferm Almqvists kapitel diskuteras musikutbildningen på gymnasiet. Ambitionen är att lyfta fram flickors upplevelser för att kunna utveckla en mer hållbar musikundervisning. Ytterligare perspektiv på musikprofilkontexten ges i Mikael Perssons kapitel där olika positioner som erbjuds elever synliggörs och diskuteras i syfte att kunna förändra utbildningen ur ett jämställdhetsperspektiv. Onsrud tar sig an queerpedagogik som normkritiskt verktyg för

lärare i musikklassrummet. I Blix och Ellefsens kapitel diskuteras genusnormativitet utifrån ett kultur- eller musikskoleperspektiv. I det sista och avslutande kapitlet fokuserar LilliMittner och Blix på möjliga karriärvägar inom högre musikutbildning.

Bokens konkreta ambition är inte enbart att problematisera, utan Blix, Vestad och Onsrud pekar på vikten av att forskare bidrar och visar vägen framåt för att minska könsstereotypa föreställningar när det kommer till musikutövande, genrer, instrumentval, utbildning och yrkesval. Varje kapitel avslutas därför med rekommendationer till praktikerfältet. Av boken framgår att lärare och pedagoger har en avgörande roll när det gäller att motverka ojämställdhet i musikklassrummet. Flera av författarna uppmärksammar att lärare genom sin undervisning behöver verka för att utmana rådande musikaliska diskurser och beteenden hos elever. Flera påpekar även lärarens unika position och möjlighet att som person agera förebild. Andra exempel som lyfts fram är vikten av att som lärare skapa trygga lärmiljöer där elever uppmuntras att ta en aktiv roll och ges möjlighet att öva på att spela musik, men under lärarledning (Hentschel och Ferm Almqvist). Inte minst skrivs humor fram som en tillgång för att skapa inkluderande musikklassrum (Hentschel och Ferm Almqvist; Persson). I boken uppmuntras lärare och pedagoger likaledes att sätta genus och jämställdhet på agendan bland kollegor och chefer (Blix och Ellefsen).

I antologin tecknas en välbehövlig och balanserad bild av den komplexa relationen mellan populärmusik, skola och högre musikutbildning, en relation som länge diskuterats inom det musikpedagogiska forskningsfältet. Detta görs dels genom att författarna kollektivt problematiserar populärmusikgenren, inte minst utifrån dess koppling till musikbranschen, dels individuellt lyfter betydelsen av genren exempelvis historiskt där populärmusik har spelat en viktig roll i projekt som görs och har gjorts i syfte att skapa en mer jämställd musikbransch och musikutbildning (Björck). I boken poängteras även den kraft som finns i populärkultur och populärmusik när det gäller engagemang för ämnet musik bland barn och unga (Askerøi och Vestad) eller när det kommer till att som lärare ta sig an HBTQ-frågor, det senare ett perspektiv som är högst aktuellt då barn och unga i högre grad än tidigare generationer definierar sig utanför ett binärt könssystem (Onsrud).

Boken öppnar upp för fortsatt forskning. Ett utvecklingsområde som boken speglar är att den aktuella och tidigare forskningen från Norden och Skandinavien framför allt har fokuserat på flickor och kvinnor; därför efterlyses mer forskning som tar fasta på perspektiv som maskulinitet och hbtq+-frågor. En utmaning, sett utifrån antologin, är att forskningen inom området mestadels bedrivs av kvinnor som inte sällan, precis som jag själv, besitter en levd erfarenhet av ojämställdhet och musik utifrån ett normbrytande perspektiv. Vi behöver ställa oss frågan om hur vi inkluderar fler nya perspektiv och forskningsintressen för att utveckla forskningsfältet i Norden framöver. Utifrån antologin ser jag vikten av att skapa nya vinjetter som utmanar normer, dikotomier som inte enbart vänder på maktförhållanden utan även speglar vår samtid och framtid. Boken visar även på behovet av att kontinuerligt uppdatera den musikpedagogiska forskningen, för att den ska kunna vara fortsatt relevant; musiken är i ständig rörelse, påverkad av samhällsliga strömningar, politik, rådande diskurser, normer och inte minst den tekniska utvecklingen.

Med det sagt är boken en guldgruva inte minst rörande tidigare forskning, då alla kapitel oavsett ingång till ämnet är rika på referenser som kan hjälpa studenter, lärare, musikintresserade i allmänhet såväl som nya och erfarna forskare att fortsätta utveckla praktik och forskning i Norden. Än viktigare är att antologin, som den utlovar, utmanar den angloamerikanska dominansen inom området och därmed sätter den nordiska musikpedagogiska forskningen på världskartan. Boken öppnar, som titeln utlovar, upp för

diskussioner om genus och jämställdhet, men inger även hopp om att en förändring kan vara möjlig.

Camilla Jonasson